

Sygn. akt III UK 434/19

POSTANOWIENIE

Dnia 25 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania E. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O.

o solidarną odpowiedzialność za zobowiązania składkowe,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 25 czerwca 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 4 kwietnia 2019 r., sygn. akt III AUz (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 4 kwietnia 2019 r., sygn. akt III AUz (...) Sąd Apelacyjny w (...) oddalił zażalenie E. P. na postanowienie Sądu Okręgowego w O. z 15 stycznia 2019 r., sygn. akt V U (...), którym Sąd pierwszej instancji odrzucił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z 20 lipca 2018 r.

Postanowieniem z 15 stycznia 2019 r., sygn. akt V U (...) Sąd Okręgowy w O. odrzucił odwołanie E. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. z 20 lipca 2018 r. jako wniesione po terminie wynikającym z art. 477⁹ § 1k.p.c. i zasądził od skarżącego na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy wskazał, iż 20 lipca 2018 r. organ rentowy wydał decyzję, którą orzekł o solidarnej odpowiedzialności E. P. za zobowiązania płatnika składek KS „G.” w O.. Decyzja ta została doręczona E. P. do rąk jego pełnomocnika w postępowaniu administracyjnym radcy prawnego Z. B. w dniu 27 lipca 2018 r.

Odwołanie od tej decyzji wpłynęło do organu rentowego za pośrednictwem Poczty w dniu 11 września 2018 r.

Zażalenie na powyższe postanowienie wniósł odwołujący się, zarzucając mu naruszenie art. 86 k.p.c.; art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 i art. 361 k.p.c. oraz art. 477⁹ § 3 k.p.c., a w konsekwencji art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

Sąd Apelacyjny uznał zażalenie za nieuzasadnione.

Sąd drugiej instancji uznał, że Sąd Okręgowy prawidłowo ocenił, iż przyczyny, które spowodowały wniesienie odwołania po upływie ustawowego terminu nie były niezależne od odwołującego się reprezentowanego w postępowaniu przed organem rentowym przez pełnomocnika radcę prawnego na podstawie pełnomocnictwa udzielonego 2 października 2017 r. Nie ulega wątpliwości, że przesyłka zawierająca decyzję ZUS została doręczona temu pełnomocnikowi 27 lipca 2018 r., a odwołanie od tej decyzji zostało wniesione 6 września 2018 r. Przy czym w ocenie pełnomocnika wnioskodawcy taką przyczyną niezależną od niego miałyby być fakt wysunięcia się przesyłki zawierającej decyzję dotyczącą wnioskodawcy z pliku korespondencji przewożonego w samochodzie i wpadnięcie jej w zakamarki samochodu, przez co pełnomocnik nie miał nawet świadomości, że znajduje się w posiadaniu takiej przesyłki.

Sąd drugiej instancji zaznaczył, iż w judykaturze Sądu Najwyższego jednolicie przyjmowany jest pogląd, w myśl którego przy ocenie zawinienia w uchybieniu terminu do dokonania czynności procesowej zaniedbanie pełnomocnika procesowego należy traktować tak jak zaniedbanie strony, którą reprezentuje (postanowienia Sądu Najwyższego: z 25 października 2012 r., IV CZ 106/12, niepublikowane; z 17 kwietnia 2013 r., V CZ 104/12, niepublikowane.). W konsekwencji nie można skutecznie opierać wniosku o przywrócenie uchybionego terminu na twierdzeniu, że zaniedbania dopuścił się pełnomocnik a nie strona. W takim wypadku możliwość przywrócenia terminu istnieje jedynie wtedy, gdy uchybienie terminu nie zostało zawinione przez pełnomocnika.

Ustawodawca co do zasady chroni bowiem stan powstały w wyniku uchybienia terminu do podjęcia czynności procesowej, dopuszczając jedynie wyjątkowo powrót do stanu sprzed upływu tego czasu. W judykaturze nie uznaje się nawet za taki wyjątek, wskazujący na brak winy w uchybieniu terminu, przedłożenia zaświadczenia lekarskiego stwierdzającego niezdolność do pracy pełnomocnika, jeśli tylko mógł on zadbać o wykonanie tej czynności procesowej przez inne osoby (postanowienie Sądu Najwyższego: z 14 lutego 2013 r., II CZ 163/12, niepublikowane; z 18 grudnia 2013 r., I CZ 97/13, niepublikowane). W tej sytuacji powoływanie się na sprzeczność regulacji z art. 477⁹ § 3 k.p.c. z wyrażoną w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP zasadą prawa do sądu jest niezasadne, bowiem podważa zasadność ustanawiania jakichkolwiek terminów zarówno w zakresie prawa materialnego, jak i procesowego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego brak należytego zabezpieczenia przewożonej samochodem korespondencji, chociażby poprzez umieszczenie jej w odrębnej teczce, jest okolicznością obciążającą pełnomocnika i taka okoliczność nie może być uznana za zdarzenie losowe od niego niezależne.

Powyższe postanowienie Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą kasacyjną odwołujący się.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawach przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 (występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego), pkt 2 (potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących poważne wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie) oraz pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c.

Wskazano, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnione jest występowaniem istotnego zagadnienia prawnego oraz koniecznością interwencji Sądu Najwyższego w celu nakreślenia możliwych kierunków sądom powszechnym w zakresie wykładni przepisu art. 477⁹ § 3 kodeksu postępowania cywilnego, a to wobec występujących wątpliwości co do zakresu pojęciowego stwierdzenia przyczyny niezależne oraz wobec występujących rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych sprowadzających się wymiennego traktowania instytucji przywrócenia terminu do dokonania czynności procesowej zawartej w art. 168 § 1 k.p.c., a instytucji z art. 477⁹ § 3 k.p.c. właśnie. Pełnomocnik skarżącego

przedstawił przy tym przedruk orzeczeń wraz z uzasadnieniami, które zostały wskazane w dalszej części skargi w uzasadnieniu, które miały jego zdaniem wskazywać na rozbieżności w orzecznictwie sądów. Istotą interwencji Sądu Najwyższego powinno być, zdaniem strony skarżącej, nie tylko nakreślenie logicznych relacji lub zależności w jakich pozostają pojęcia przyczyny niezależne oraz (przyczyny) niezawinione, ale również wyjaśnienie jak dokonać oceny stopnia zawinienia, który pozwala na określenie danych przyczyn za zawierające w sobie stopień zawinienia, choć wciąż jeszcze niezależne. Jednakże jeżeli w ocenie Sądu Najwyższego taka relacja jest odwrotna, to tym bardziej konieczna jest jego interwencja w wyjaśnieniu relacji tych pojęć i określenia sposobów oceny które z przyczyn niezależnych należy traktować jednak jako zawinione.

Jednocześnie, w przypadku podzielenia poglądów wyrażonych w niniejszej skardze przez Sąd Najwyższy, wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania jest również, w ocenie skarżącego, uzasadniony jej oczywistą zasadnością, a to (poza innymi powodami) uzasadnionym interesem odwołującego się.

Organ rentowy nie składał odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne

zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.); zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego; z 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179) i pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą, co oznacza, że sformułowane zagadnienie prawne musi mieć wpływ na

rozstrzygnięcie danej sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504), a w końcu, dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości.

Zgodnie natomiast z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; czy z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 424365 i 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na omawianą przesłankę wymaga również wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecnictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecnictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepublikowane; z 8 lipca 2009 r., I CSK 11/09, niepublikowane; z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493). Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu

przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124).

Pełnomocnik płatnika składek nie wykazał w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, aby w sprawie występowały jakieś istotne zagadnienia prawne, jak również, aby zachodziła konieczność dokonania wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości. W pierwszej kolejności warto zauważyć, że skarżący nie sformułował żadnego zagadnienia prawnego, które Sąd Najwyższy mógłby rozważyć.

Niezależnie jednak od powyższego należy wskazać, że na tle powołanych w skardze kasacyjnej przepisów powstało już bogate orzecznictwo, które wbrew twierdzeniom skargi kasacyjnej, jest jednolite i pozwala rozstrzygnąć wszelkie wątpliwości interpretacyjne. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w myśl art. 477⁹ § 3 k.p.c., sąd odrzuci odwołanie wniesione po upływie terminu, chyba że przekroczenie terminu nie jest nadmierne i nastąpiło z przyczyn niezależnych od odwołującego się. Oznacza to, że w odrębnym postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w odniesieniu do odwołania wszczynającego postępowanie sądowe, nie są stosowane ogólne reguły postępowania o przywrócenie terminu, przewidziane w art. 168 i n. k.p.c. Sąd z urzędu dokonuje nie tylko sprawdzenia zachowania przez stronę terminu do wniesienia odwołania, ale także - w przypadku stwierdzenia opóźnienia - ocenia jego rozmiar oraz przyczyny. Sąd ma dyskrecyjną możliwość potraktowania spóźnionego odwołania tak, jakby zostało wniesione w terminie. Może tego dokonać pod warunkiem uznania, że przekroczenie terminu nie jest nadmierne oraz że nastąpiło z przyczyn niezależnych od skarżącego i stosownie do oceny tych okoliczności odwołanie odrzuca albo nadaje mu bieg (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 24 czerwca 2015 r., I UK 347/14, LEX nr 1771401). Sąd Najwyższy wyraźnie wskazał przy tym, że sformułowanie w art. 477⁹ § 3 k.p.c. „przyczyny niezależne” jest szersze od „braku winy strony” (art. 168 § 1 k.p.c.) i pozwala na uwzględnienie także niektórych przyczyn zawinionych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2014 r., I UK 231/13, LEX nr 1620440).

Pełnomocnik skarżącego nie wykazał przy tym, aby w orzecznictwie sądów powszechnych, mimo powyższego, jednolitego orzecznictwa Sądu Najwyższego,

istniała jakakolwiek rozbieżność. Wydaje się, że pełnomocnik skarżącego w każdej sytuacji, gdy sądy odwołały się do pojęcia „zawinienia” natychmiast dopatruje się mieszania przez te sądy pojęć przyczyn „niezależnych” i „niezawinionych” przez stronę. Wystarczy natomiast wczytać się w treść uzasadnień przytoczonych w skardze kasacyjnej, aby stwierdzić, że Sądy prawidłowo badają, czy przekroczenie terminu było spowodowane przyczynami „niezależnymi”, fakt, że w wyniku stwierdzają, że przyczyny te były również zawinione nie oznacza, że mylą one przesłanki określone w art. 168 k.p.c. z tymi określonymi w art. 477⁹ § 3 k.p.c. Podobnie było w niniejszej sprawie. Sąd drugiej instancji prawidłowo uznał, że przyczyny przekroczenia terminu na złożenie odwołania przez skarżącego nie były od niego niezależne, zatem badał przesłankę wynikającą z art. 477⁹ § 3 k.p.c., fakt, że przy okazji powołał się na orzecznictwo dotyczące skutków procesowych zaniedbań pełnomocnika, jakie ponosi strona postępowania, które zostało wydane w sprawach dotyczących przywrócenia terminu na podstawie art. 168 k.p.c. nie oznacza, że myli on pojęcie „zawinienia” i „niezależności”, a jedynie, że (słusznie) uważa, że podobnie w przypadku rozpoznania odwołania wniesionego po terminie na podstawie art. 477⁹ § 3 k.p.c., zaniedbania pełnomocnika procesowego nie są okolicznościami od strony niezależnymi.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto także, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepublikowane; z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepublikowane). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd,

że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Skarga kasacyjna w niniejszej sprawie nie jest oczywiście uzasadniona. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w tej części opiera się wyłącznie na polemice ze stanowiskiem Sądu drugiej instancji. Pełnomocnik skarżącej nie przedstawił żadnej argumentacji prawnej, która mogłaby wskazywać na rażące naruszenie prawa przez Sąd drugiej instancji, w szczególności takie, które doprowadziłoby do wydania oczywiście nieprawidłowego rozstrzygnięcia. Przede wszystkim nie można uznać, aby skarżący został pozbawiony prawa do sądu. Zwrócić uwagę należy, że jego odwołanie zostało rozpoznane w dwuinstancyjnym postępowaniu, fakt natomiast, że zostało odrzucone z przyczyn proceduralnych nie oznacza pozbawienia prawa do sądu.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.